

A M A G Y A R K Ö Z T Á R S A S Á G N E V É B E N !

A Szegedi Ítéltábla dr. Zettwitz Gabriella ügyvéd által képviselt **I.rendű felperes neve (címe)** I. rendű, dr. Zettwitz Gabriella ügyvéd által képviselt **II.rendű felperes neve (címe)** II. rendű és dr. Zettwitz Gabriella ügyvéd által képviselt **III.rendű felperes neve (címe)** III. rendű felperesnek - dr. Jakab Tamás ügyvéd, valamint ... jogtanácsos által képviselt **alperes neve (címe)** alperes ellen kártérítés megfizetése iránt indított perében a Csongrád Megyei Bíróság 2008. január hó 29. napján kelt 2.P.22.476/2004/65. számú ítélete ellen az I-III. rendű felperesek által 66. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

Í T É L E T E T :

Az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, megfellebbezett rendelkezéseit **részben megváltoztatja**, az alperest az I-III. rendű felperesek javára kamat megfizetésére kötelező ítéleti rendelkezéseket, továbbá az I-III. rendű felpereseket le nem rótt eljárási illeték megfizetésére kötelező ítéleti rendelkezéseket **mellőzi**. A III. rendű felperesnek fizetendő kártérítés összegét 21.000 (Huszonegyezer) euróra **felemeli**, továbbá kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az I. rendű felperesnek 25.000 (Huszonötezer) eurót, valamint a II. rendű felperesnek 16.800 (Tizenhatezer-nyolcszáz) eurót.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg a Magyar Államnak külön felhívásra 33.300 (Harmincháromezer-háromszáz) Ft le nem rótt eljárási illetéket, míg a fennmaradó 2.666.700 (Kettőmillió-hatszázhatvanhatezer-hétszáz) Ft le nem rótt eljárási illeték az állam terhén marad.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét **helybenhagyja**.

Kötelezi az I-III. rendű felpereseket, hogy 15 nap alatt fizessenek meg az alperesnek fejenként 600.000-600.000 (Hatszázezer-Hatszázezer) Ft másodfokú perköltséget.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg a Magyar Államnak külön felhívásra 71.100 (Hetvenegyezer-egyszáz) Ft le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket, míg a fennmaradó 2.628.900 (Kettőmillió-hatszázhuszonnyolcezer-kilencszáz) Ft le nem rótt eljárási illeték az állam terhén marad.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

INDOKOLÁS:

Az I. rendű felperes házastársa, a II-III. rendű felperesek édesapja halálos közúti balesetet szenvedett **város 1** külterületén 1997. október 17. napján. A néhai **/személy 1/** olasz állampolgár, informatikus fejlesztő üzletember volt, szakmai tevékenységét két olasz honosságú társaságban fejtette ki. Az egyik, az 1988-ban alapított **cég 1**, melynek üzletvezetője és 60 %-ban tulajdonosa volt az elhunyt. A társaság kisebbségi tulajdonosa az I. rendű felperes volt. Néhai elsődleges szakmai és jövedelemszerző tevékenységét az 1990-ben alapított **cég 2** nevű társaságban fejtette ki, mely társaságnak egyedüli ügyvezetője és szakmai irányítója, továbbá 45 %-ban volt tulajdonosa.

Az alperes, mint a kárt okozó gépjármű üzemeltetőjének felelősségbiztosítója peren kívül megfizetett a felperesek részére 1999. december 17. napján 20.000.000 líra kártérítési előleget, majd 2001. február 15. napján további 15.845.736 lírát. Ezen összesen belül az I. rendű felperes részére 1.500.000 Ft-nak megfelelő 10.917.030 líra, a II. rendű felperes részére 1.000.000 Ft-nak megfelelő 7.283.321 líra hozzátartozói nem vagyoni kártérítés került kifizetésre az elhunyt halálával összefüggő immateriális hátrányok kompenzálására. Az I. rendű felperes részére pszichoterápiás kezelések költségeként 3.995.500 líra is megfizetésre került.

Az I. rendű felperes módosított kereseti kérelmében 930.645 euró vagyoni, és 300.000 euró nem vagyoni kártérítés, valamint járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. A II. rendű felperes módosított kereseti kérelmében 388.240 euró vagyoni, és 300.000 euró nem vagyoni kártérítés és járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. A III. rendű felperes módosított kereseti kérelmében 713.683 euró vagyoni, és 300.000 euró nem vagyoni kártérítés és járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Az I-III. rendű felperesek vagyoni kártérítési igényüket arra alapították, hogy a néhai elhunyt hozzátartozójuk halála miatt jövedelmére a felperesek nem számíthatnak, így elmaradt haszon miatt kívántak igényt érvényesíteni a Ptk. 358. § /1/ bekezdésében foglaltakra hivatkozva. Értelmezésük szerint az elhunyt személy által eltartottak szükségleteinek a balesetet megelőző életszínvonalon történő kielégítése azt követeli meg, hogy az elhunyt személy által a balesetet megelőzően megszerzett bevételeket a balesetért felelős személy pótolja. Előadták, hogy az elhunyt jövedelme 1997-ben 940.499.000 líra bruttó összeg volt. Ebből 900.000.000 líra a **cég 2** társaságtól felvett osztalék volt, a további összeg ügyvezetői feladatok ellátása fejében

személyes jövedelemként került megfizetésre. 1997-es 12 hónapra vonatkozó nettó jövedelemként 840.194.285 líra (433.924 euró) figyelembevételét kérték. Az I-III. rendű felperesek ezen összegből fejenként legalább 108.481 eurónak megfelelő összegben részesültek volna, ilyen összeget kénytelenek évente nélkülözni az életszínvonaluk korábbi szintjéhez képest. Az I. rendű felperest az elhunyt férj az olasz jog szerint élete végéig lett volna köteles eltartani. Az olasz statisztikai intézet adataira figyelemmel az I. rendű felperes várható élettartama meghaladta volna a 70 évet, ebből következően legalább 15 évre jogosult lett volna a tartásra. A II. és III. rendű felperest az elhunyt az olasz jog értelmében addig lett volna köteles eltartani, ameddig nem képesek saját magukról gondoskodni, így a tartási kötelezettség nem szűnt volna meg a gyermekek pusztá nagykorúságával sem. Mindkét gyermek tanul, így csak tanulmányaik befejezését követően tudnak saját lábukra állni, tehát tartásra 26 éves korukig mindenképpen jogosultak lettek volna. Így a II. rendű felperes legalább 2007-ig, míg a III. rendű felperes legalább 2010-ig lett volna jogosult tartásra, így jogosult a tartáspótló járadékra. A nem vagyoni kártérítéssel összefüggésben arra hivatkoztak, hogy a férj, illetőleg apa halála jóvá nem tehető hátrányt okoz a felperesek számára. Az I. rendű felperesnek a férj halála miatt rendszeres pszichiátriai kezelésen is részt kellett venni. A felperesek teljes családban élésének joga sérült. Az olasz életviszonyokra figyelemmel az elhunyt halálával összefüggésben keletkezett immateriális hátrány a felperesek részére személyenként fizetendő 300.000 euróval lenne kompenzálható. Előadták, hogy habár a baleset bekövetkezésének helye Magyarország, azonban a felperesek Olaszországban élnek, ebből következően, amikor a bíróság figyelembe veszi az őket megillető nem vagyoni kártérítés mértékét, úgy az olasz életviszonyokból, illetve az ottani értékviszonyokból kell kiindulni. Állították, hogy Olaszországban a bíróságok nem vagyoni kártérítéssel összefüggésben átlagosan 270.000 euró kártérítést szoktak megítélni, így a felperesek követelése nem eltúlzott.

Az alperes a III. rendű felperes nem vagyoni kártérítési igényéből 1.000.000 Ft-nak megfelelő euró összeg erejéig a keresetet nem vitatta, ezt meghaladóan az I-III. rendű felperesi kereset elutasítását kérte. A vagyoni kártérítési igénnyel összefüggésben arra hivatkozott, hogy a felperesek a magyar jog szerint kívánnak kártérítési igényt érvényesíteni, hiszen keresetüket a Ptk. 358. § /1/ bekezdésében foglaltakra alapítják. A vagyoni kártérítési igény valójában tartáspótló járadékigény, amivel összefüggésben elévülési szabályt tartalmaz a Ptk. 280. § /3/ bekezdése. A felperesek utoljára 2003. február 10. napján küldtek felszólításnak tekinthető levelet az alperesnek, ezért keresetindításuk időpontjára is figyelemmel követelésük egy része elévült. Előadta továbbá, hogy a járadék megállapításához a Ptk. 357. § /1/ bekezdése szerint a balesetet szenvedett rendszeres jövedelmét kell figyelembe venni. A felperesi igényérvényesítésben olyan vagyoni elem is szerepel, ami a rendszeres jövedelem körében nem értékelhető, így az alperes kifejezetten kérte a néhai jövedelméből az osztalék, nyereség címén felvett jövedelem figyelmen kívül hagyását. E körben állította, hogy a felperesek semmivel sem bizonyították, hogy 1997-et megelőzően is, vagy akár azt követően rendszeres 900.000.000 lírás osztalék kifizetésre került volna sor, ahogyan azt sem, hogy e tőkebevétel

rendszeres lett volna. Ennek hiányában csakis az elhunyt személyes jövedelme vehető figyelembe. A Ptk. 358. §-ára alapított tartáspótló járadékigény elbírálása során

érvényesülnie kell azon szabálynak, hogy az igényrel fellépő személy csakis rászorultsága mértékének megfelelően igényelhet kártérítést. Az I. rendű felperes tartásra való ráutaltsága nem állapítható meg, ugyanis az I. rendű felperes olyan tevékenységet folytatott, és olyan jövedelemben részesült 1997-től kezdődően, amely létfenntartását megfelelőképpen biztosítja. Vitatta a járadék összegében, 15 évi időtartamra tőkésített összegének számítását is. E körben előadta, hogy a magyar jog a jövőben esedékes járadékigény egyösszegű előterjesztésére, különösen annak indexált és tőkésített meghatározására lehetőséget nem ad. A II. és III. rendű felperesek vonatkozásában előadta, hogy a baleset időpontjában mindkét gyermek kiskorú volt, szükséges tanulmányokat folytatott, így ezen okból a tartáspótló járadékra való jogosultságuk nem vitatható. A II. rendű felperes ugyanakkor felsőfokú képzésre jelentkezett, annak három éves tanulmányi idejét lényegesen túllépte, melynek menthető okát nem adta, így legfeljebb 2004. szeptember 1. napjáig érvényesíthette volna tartáspótló járadékigényét. A III. rendű felperes vonatkozásában a tartáspótló járadékigény 23 éves korig lett volna elfogadható, azaz a 2006., 2007-es tanulmányi év végéig. Kérte figyelembe venni, hogy a peren kívül alperes által megfizetett kártérítésben 2000. augusztus 31. napjáig elszámolható tartáspótló járadék szerepelt, továbbá a II. és III. rendű felperesek 1997-től kezdődően 2004-ig jövedelemhez jutottak, ezáltal kétségessé vált a tartáspótló járadékra való rászorultságuk. A nem vagyoni kártérítéssel összefüggésben arra hivatkozott, hogy nincs mód arra, hogy a magyar bíróság az olasz életviszonyokra figyelemmel határozza meg a nem vagyoni kártérítés mértékét, hiszen ez ahhoz vezetne, hogy az emberi élet, illetőleg ennek elvesztésével összefüggő immateriális hátrány a jogosultak állampolgárságától függően eltérő nem vagyoni kártérítési összeg megfizetését indukálná. Így nincs jelentősége annak, hogy az olasz bíróságok milyen összegű nem vagyoni kártérítést ítélnék meg, hiszen a magyar bírói gyakorlat és jogszabályok irányadók erre az esetre is. A III. rendű felperes tekintetében az 1997-es életviszonyokra is figyelemmel 1.000.000 Ft nem vagyoni kártérítés megfizetésére az alperes peren kívül is hajlandó lett volna.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a III. rendű felperesnek 3.846 eurót és ezen összeg után 1998. május 8. napjától 2003. április 30. napjáig az Euribor mértékhez igazodó késedelmi kamatot, 2004. május 1. napjától a kifizetés napjáig az Európai Központi Bank által meghatározott alapkamatot, mint késedelmi kamatot. Az I. és II. rendű felpereseknek a perindítást megelőzően teljesített 1.500.000, illetőleg 1.000.000 Ft tőkeösszeg után állapította meg késedelmi kamatra való jogosultságukat, és 1998. május 8. napjától 2001. december 31. napjáig évi 20 %-os 2002. január 1. napjától 2004. december 31. napjáig a mindenkori költségvetési törvényben meghatározott mértékű, míg 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal azonos mértékű késedelmi kamat megfizetésére kötelezte az alperest az I. és II. rendű felperesek javára. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Az I. rendű felperest 414.000 Ft, a II. rendű felperest 171.000 Ft, a III. rendű felperest 315.000 Ft le nem rótt eljárási illeték viselésére kötelezte, továbbá rendelkezett az alperes javára

fizetendő perköltségek összegéről is. A felperesek vagyoni kártérítési igénye tekintetében megállapította, hogy a felperesek a magyar jogra, a Polgári Törvénykönyvre alapították igényüket, annak jogcíme a Ptk. rendelkezéseire figyelemmel tartáspótló járadék lehet. Elsődlegesen azt vizsgálta, hogy a felperesek jogosultak-e tartáspótló járadékra, illetőleg amennyiben igen, úgy mely időponttól illeti ez meg őket. E körben a Csjt. szabályait vizsgálta, megállapítva azt, hogy a magyar Csjt-hez hasonló szabályozást tartalmaz az olasz Ptk. vonatkozó szakasza is. Az I. rendű felperes vonatkozásában megállapította, hogy olyan mértékű saját jövedelemre tett szert 1997-től kezdődően, amely mellett tartásra való jogosultsága nem állapítható meg, mert az olasz adóhatóság igazolása szerint jelentős jövedelme volt. A **cég 2** társaságból 1998. és 1999. években felvett tőkejövedelemből is olyan bevételei keletkeztek, amely szükségleteinek megfelelő mértékű kielégítését lehetővé teszi. A II. és III. rendű felperesek vonatkozásában megállapította, hogy 1997. október 17. napján mindkét gyermek kiskorú volt, az elhunytat addig terhelte volna az ő vonatkozásukban tartási kötelezettség, amíg nagykorúságuk elérése után is szükséges tanulmányokat folytatnak. Nem hagyható azonban figyelmen kívül a Ptk. 280. § /3/ bekezdése, amely hat hónapot tesz lehetővé a jogosultnak arra, hogy követelésükkel bírósághoz forduljanak. Ezen hat hónapos elévülési jellegű határidő meghosszabbodását csak az alapos ok nélkül való késedelem esetére teszi lehetővé a törvényi rendelkezés. Miután a peres felek közötti levelezésből kitűnően a vagyoni kártérítési igény összecszerúsége vonatkozásában a felperesek az alperes által felajánlott összeget elfogadni nem tudták, ezért legkésőbb 2001-ben bírósághoz fordulhattak volna követelésük érvényesítése érdekében. Az utóbb kelt levelekből olyan körülmény nem derül ki, amely alapján a bíróság meg tudná azt állapítani, hogy a II. és III. rendű felperesek keresetlevelük 2004. december 22-i benyújtását megelőző időszakban alapos okból nem érvényesítették korábban tartáspótló járadékigényüket bíróság előtt. Ezért az elévülés szabályára figyelemmel megállapította, hogy a II. és III. rendű felperesek tartáspótló járadék iránti igénye legfeljebb 2004. június 22. napjától kezdődően érvényesíthető, az azt megelőző időre elévült. A II. rendű felperes tartáspótló járadéka vonatkozásában vizsgálta, hogy rászorultsága mely időpontig állapítható meg. Ennek időtartamát tanulmányai szükséges időtartamában látta megállapíthatónak, így miután a képzés törvényes ideje három tanév volt, ezért 2003. szeptemberében be kellett volna fejezni tanulmányait. Ha figyelembe vesszük, hogy egy évet a II. rendű felperes az ... Egyetemen töltött, ebben az esetben is 2004. szeptemberéig be kellett volna fejezni tanulmányait. Miután a II. rendű felperes lényegesen túllépte a tanulmányai folytatásához szükséges időt, ezért 2004. szeptemberét követő időszakra tartáspótló járadékigénye alaptalan. A II. rendű felperes tehát 2004. június 22. és 2004. szeptember 1. napja közötti időszakra igényelhetett volna tartáspótló járadékot, azonban ennek megítélésére azért nem kerülhetett sor, mert a II. rendű felperes tartásra való rászorultsága nem állapítható meg. A bíróság a néhai elhunyt rendszeres jövedelmeként a személyes közreműködés miatt kapott önálló munkajövedelmet vette figyelembe, amely az alperes által sem vitatottan nettó 30.437.440 líra volt. Ezen összegből a II. rendű felperesre a teljes összeg 20 %-a esne, amely 6.087.488 lírát jelent évente, amely

átszámolva 2.991 euró/év, 250 euró/hó összeget jelent. Ezen túlmenően értékelni kell, hogy 1997-től 2004-ig a II. rendű felperes jövedelemmel rendelkezett, és az édesapja után örökölt cégektől felvett osztalékjövedelem is tartásának biztosítására szolgált. Ezen túlmenően az alperes 6.771 euró járadékot is megfizetett a II. rendű felperesnek. Mindez

együtt azt jelenti, hogy a II. rendű felperesnek olyan jövedelme volt, amely indokolatlanná teszi a tartáspótló járadék iránti igényét. A III. rendű felperes 1997. október 1. napjától kezdődően jogosult volna tartáspótló járadékra. Követelése azonban 2004. június 22. napját megelőzően elévült, igényét legfeljebb ezen időponttól kezdődően lehetne figyelembe venni. A III. rendű felperes is részesült azonban 1997. és 2004. között 75.078 euró jövedelemben, és az alperes részére is megtérített 6.171 eurónyi járadékot 2000. augusztus 31. napjáig. A III. rendű felperes is részesült osztalék jövedelemben az elhunyt társaságaiból, így ezek együttesen azt igazolják, hogy a III. rendű felperesnek is olyan jövedelme volt, amely alapján indokolatlan, hogy részére a bíróság tartáspótló járadékot ítéljen meg, hiszen a megszerzett saját jövedelmei magasabb összegűek, mint az elhunyt személyes jövedelme alapján a balesetet megelőző időszakban a III. rendű felperesre eső rész. Kifejtette azt is, hogy a tartáspótló járadék célja, hogy ha a tartásra kötelezett elhunyt, úgy a kárért felelős személy havi rendszerességgel abba a helyzetbe hozza a károsultat, így az elhunyt rokonait, hogy létfenntartásukról, szükségleteik kielégítéséről tudjanak gondoskodni. Ez a jogintézmény nem azonos a Ptk. 355. § /1/ bekezdésében írt elmaradt vagyoni előny megtérítésével. Utalt arra is, hogy a tartáspótló járadék a rendszeresen jelentkező kiesett tartás pótlására szolgál, ezért legfeljebb a lejárt összegű járadék tőkésítésére van lehetőség, azonban a járadék jellegéből kifolyólag arra nincs lehetőség, hogy a bíróság a jövőre nézve a járadék összegét tőkésítse, és egyösszegű kártérítés megfizetésére kötelezze a kárt okozót. A felperesi kereseti kérelem ezen része ez okból sem lett volna teljesíthető. A felperesek nem vagyoni kártérítési igénye vonatkozásában megállapította, hogy az immateriális kár fogalmából következik, hogy a kárfelelősség megállapításához vizsgálni kell azt, hogy az emberi személyiség életminőségének csökkenése megállapítható-e, a jogsértés alkalmas-e olyan testi vagy lelki trauma kiváltására, amely a személyiség életminőségét rombolta. A felpereseket is megilleti a teljes családban éléshez való jog, mely sérült akkor, amikor a felperesek hozzátartozójukat elveszítették. Az elhunyt halálával a felperesek olyan személyt veszítettek, akire életük végéig számíthattak volna, aki a felperesekről gondoskodott volna. A felperesek és az elhunyt közti szoros kötelék megbomlott. A nem vagyoni kártérítési igény jogalapját az alperes sem vitatta, ennek megfelelően 1.500.000 Ft-nak megfelelő lírát, valamint a pszichoterápiás kezelés költségét az I. rendű felperes részére, és 1.000.000 Ft-nak megfelelő lírát a II. rendű felperes részére meg is fizetett még a perindítást megelőzően. Ugyanilyen mértékben hajlandó lett volna kifizetést teljesíteni a III. rendű felperes javára is. Ennek erejéig a kereseti kérelmet a perben sem vitatta. Az alperes által a perindítás előtt már kifizetett, illetve elismert összegű nem vagyoni kártérítési összegek a jogsértés súlyára, tartósságára, annak múltó következményekkel nem járó voltára, a felperesek személyi körülményeire is figyelemmel megfelelő ellentételezést nyújtanak az immateriális hátrányok ellensúlyozására, ezért az elismert követelésrész erejéig találta az alperest marasztalhatónak a III. rendű felperes vonatkozásában, míg az I. és II. rendű felperesek tekintetében a perindítást már megelőzően teljesített összegre

Pf.III.20.136/2008/8. szám

figyelemmel teljes egészében alaptalannak ítélte a nem vagyoni kártérítési igényt. Kifejtette, hogy a közeli hozzátartozó halála miatti veszteség mértéke nem a hátramaradott családtagok vagyoni jövedelmi viszonyaitól, személyes egzisztenciális körülményeitől,

illetőleg a lakóhelyükön fennálló ár- és értékviszonyoktól függ. Nincs jelentősége annak, hogy a károsultak milyen jövedelmi vagyoni viszonyok között élnek. Ellenkező esetben ez azt eredményezné, hogy a magyar bíróság előtt érvényesített nem vagyoni kártérítési igény vonatkozásában hasonló mértékű jogsérelem miatt eltérő összegeket kellene megállapítani az egyes károsultak javára attól függően, hogy melyik államban, milyen gazdasági, vagyoni körülmények között élnek. Ezért nem látott lehetőséget arra, hogy az olasz ár- és értékviszonyokat vegye figyelembe, és az olasz bírói gyakorlat alkalmazását sem találta indokoltnak. A felperesek által érvényesített késedelmi kamat követelés tekintetében elfogadta a felperesi álláspontot és a Ptk. 301. § /1/ bekezdésére figyelemmel kötelezte az alperest mindhárom felperes vonatkozásában késedelmi kamat megfizetésére. A pervesztes felpereseket kötelezte le nem rótt eljárási illeték megfizetésére, valamint az alperes jogi képviselőjével kapcsolatosan felmerült perköltség megfizetésére.

Az ítélettel szemben az I-III. rendű felperesek terjesztettek elő fellebbezést, melyben kérték az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását, és az alperest vagyoni kártérítés címén az I. rendű felperes javára 930.645 euró és járulékai, a II. rendű felperes javára 388.240 euró és járulékai, a III. rendű felperes javára 713.683 euró és járulékai megfizetésére kötelezni. Ezen túlmenően nem vagyoni kártérítés címén kérték kötelezni az alperest az I. és II. rendű felperesek javára fejenként 100.000-100.000 euró megfizetésére kötelezni, továbbá kérték a III. rendű felperes javára megítélt nem vagyoni kártérítés összegének 100.000 euróra és járulékaira történő felemelését. Másodlagosan kérték az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését arra az esetre, amennyiben a másodfokú bíróság szükségesnek ítéli néhai ... 1995. évi tőkejövedelmének valószínűsítése tárgyában új eljárás lefolytatását. Kifejtették, hogy az elsőfokú bíróság az alkalmazandó jog tekintetében téves álláspontra helyezkedett, ugyanis az Nmjt. 32. § /1/ és /2/ bekezdése figyelmen kívül hagyásával döntött a felperesi igényekről. A felperesek vagyoni kárigényüket a magyar, nem vagyoni kárigényüket az olasz jog alapján terjesztették elő, mert számukra ez tűnt kedvezőbbnek, és mert a két igényt a magyar perjog is különbözően kezeli. Az elsőfokú ítélet egységesen a magyar jog alapján határozta meg a felperesi igényérvényesítést, és ha el is fogadjuk, hogy a vagyoni és nem vagyoni kártérítési igényeket azonos jog alapján kell elbírálni, az elsőfokú bíróságnak akkor is meg kellett volna indokolnia, hogy alkalmazandó jogként miért a magyar jogot választotta, mert a bíróság logikája szerint az egységes jog alkalmazásából ugyanígy következhetett volna az olasz jog alkalmazása is. Az egyértelmű, hogy a bíróság által végül alkalmazott magyar jog - az elsőfokú bíróság értelmezésében - a felperesekre nézve kedvezőbbnek semmi esetre sem tekinthető, hiszen keresetüket a bíróság gyakorlatilag teljes egészében elutasította. Ezért az elsőfokú ítélet sérti az Nmjt. 32. § /2/ bekezdését, amely a legadekvátabb döntés érdekében annak az anyagi jognak az alkalmazását teszi kötelezővé, amelyik a károsultra kedvezőbb. A polgári perben a szabad bizonyítás elve érvényesül, amelyet a bírói szabad mérlegelés elve sem

ronthat le. A bíróságnak a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján szabadon, de ésszerűen kell a felmerült bizonyítékokat mérlegelnie. Az elsőfokú ítélet iratellenes megállapítást tartalmaz a tőkejövedelem vonatkozásában, ugyanis a bíróság nem arra hívta fel a felpereseket, hogy közokirattal igazolják néhai ... 1995. és 1996. évre vonatkozó tőkejövedelmét, hanem hogy valószínűsítsék, hogy **a néhai 1995. évben**

osztalékjövedelmet is szerzett a társaságokból. Ezért közokirati bizonyítás hiánya miatt a tőkejövedelem bizonyíthatatlansága okán a tőkejövedelem figyelmen kívül hagyására és e körben a kereseti igény elutasítására lehetőség nem lett volna. Az ítélet okszerűtlenül is mérlegelt, ugyanis az olasz adóhatóság nem azt igazolja, hogy mennyi volt az adott évben az adózó jövedelme, hanem hogy az illető mennyit vallott be. Ezért a független könyvvizsgálói nyilatkozat az ezen kérdésre kizárólagosan alkalmazandó olasz jog szerint kifejezetten alkalmasabb a jövedelem igazolására, melyet a bíróságnak figyelembe kellett volna vennie. Mindebből következően azt a következtetést levonni, hogy **a néhai** halálával kizárólag munkajövedelme veszett el, merő fikció, egyben iratellenes megállapítás is. Vitatták a vagyoni kárigény természetével összefüggésben az elsőfokú ítéletben kifejtetteket. A Ptk. 357. § /1/ bekezdése a balesetet szenvedett személy keresetvesztéséről, jövedelem kieséséről, vagyis elmaradt keresetéről, elmaradt jövedelméről, azaz elmaradt vagyoni előnyről, elmaradt haszonról beszél. A magyar tételes jog szerint a felperesi követelés csak és kizárólag kártérítésként értelmezhető, azon belül jogelméletileg elmaradt vagyoni előnyként. A kártérítés célja a Ptk. 355. § /1/ bekezdésére figyelemmel a felperesek vonatkozásában éppen az lehet, hogy vagyoni kárakat, ami abból származik, hogy néhai jövedelme a halálát követően már nem áll a család rendelkezésére, a kárért felelős személy térítse meg. Ezért ellentétes az elsőfokú döntés a magyar bírói gyakorlattal is, hiszen a jövedelmet pótló járadék összegének meghatározásakor azt kell vizsgálni, hogy mi az a vagyoni hátrány, melyet az eltartottaknak, az eltartó életben léte esetén jelenleg nem kellene elszenvedniük, azaz ez a vagyoni hátrány nyilvánvalóan független attól, hogy annak megtérítésére a károsultak rá vannak-e szorulva, vagy sem. A felpereseket ért kár tekintetében a tételes jog szerint a teljes kártérítés elve érvényesül, kiegészítve azt a káronszerzés tilalmával. A felperesek a kár kiszámításánál számba vették, hogy a tragédia milyen anyagi hátránnyal, és milyen anyagi előnyökkel járt számukra, majd ezek eredőjeként számszerűsítették kárigényüket. Az elsőfokú ítélet a publikus bírói gyakorlattal is alátámasztott Ptk. 339. és 355. §-ait sértő módon döntött a felperesek vagyoni igényének elutasításáról. Az ítélet legalapvetőbb jogi hibája, hogy a felperesek kártérítési igényét életszükségleteiktől, illetve rászorultságuktól tette függővé. Nyomatékosan hangsúlyozták, hogy a magyar jogszabályok ilyen értelmezése teljesen idegen úgy a Ptk. szövegétől, a kártérítési jogirodalomtól, mint a piacgazdaságot tételező alkotmánytól. Korábban 1978-ig volt olyan jogi norma, amely rászorultsági elvet érvényesített a kártérítési igények vonatkozásában, ezen szabályok azonban hatályon kívül helyezésre kerültek, így tételes jogi alapja sincsen az elsőfokú ítéleti rendelkezésnek. A szükségleteknek, az életszínvonalnak piacgazdaságban nincs felső határa, az csak a rendelkezésre álló jövedelemtől, vagyontól függ. A Ptk. 358. § /1/ bekezdésének helyes nyelvtani értelmezéséből sem következik rászorultság, mint valamiféle atipikus kártérítési elv, így a vonatkozó törvényhely szerint a károsult nem olyan mértékű kártérítést igényelhet, amekkorára rá van szorulva, hanem amekkorát

Pf.III.20.136/2008/8. szám

a szükségleteinek a baleset előtti életszínvonalon való kielégítése igényel. A rászorultság elve szociális, és nem kártérítési jogi mérce, ezért ennek alkalmazására lehetőség sincsen. Az elévülés tekintetében álláspontjuk az volt, hogy a Ptk. 360. § /4/ bekezdése szerint a kártérítési követelés 5 évnél rövidebb idő alatt nem évülhet el, ha a kárt bűncselekménnyel okozták, ezért törvénysértő az elsőfokú ítélet Ptk. 280. § /3/

bekezdésével kapcsolatos jogi álláspontja. Az elsőfokú ítélet állásfoglalásával szemben egyetlen jogszabály sem zárja ki a jövőre vonatkozó követelés diszkontált tőkésítését, ezért az elsőfokú ítélet megalapozatlanul utal ennek elvetésére. A nem vagyoni kártérítési igény tekintetében is tévedett az elsőfokú bíróság, és megsértette az Nmjt. 32. §-át, amikor a nem vagyoni kártérítésre nem az olasz jogot alkalmazta. A felperesek a perben előadták, hogy az olasz bírói gyakorlat baleseti halál esetén nem vagyoni kártérítés címén átlagosan 275.000 euró kártérítést ítél meg. Mivel a felperesek nem vagyoni kárát Olaszországban kell reparálni, az ott következett be, az a méltányos és helyes, ha az olasz értékviszonyokat tükröző olasz bírói gyakorlat, és az olasz jog alapján reparálja az alperes a felperesek ezen kárát. Jelezték továbbá, hogy álláspontjuk szerint az elsőfokú ítéletnek az illeték megfizetésére vonatkozó részét Olaszországban akkor sem hajtánák végre, ha azt a másodfokú bíróság helybenhagyná, mert az ítélet - felperesi álláspont szerint - az olasz közrendbe ütközik. A 44/2001. számú Tanácsi rendelet alapján Olaszországban az ítélet azért sem végrehajtható, mert az olasz jogrend sosem fogadná el az elsőfokú ítéletben tükröződő anakronisztikus értékrendet, miszerint a kártérítési jog valamiféle rászorultsági alapon korlátozható, sőt de facto kizárható lenne, illetve azt, hogy a nem vagyoni kártérítési igény számszerűsítésekor az ítélet az emberi méltóságot sértő összegeket fogad el irányadónak. Az alperes javára megállapított perköltségek összegét indokolatlanul magasnak ítélték, egyrészt azért, mert a felperesek egy pert indítottak, és az alperes is egy perben védekezett csupán, tehát okszerűtlen és jogellenes a felpereseket három perköltségben marasztalni, másrészt pedig az alperes nem terjesztett elő összegszerű kimunkált igényt a perköltségre, és arra nincs is rászorulva. Másodlagosan az alperesi perköltségek nagymértékű csökkentését kérték. Összességében álláspontjuk az volt, hogy az elsőfokú eljárásban a felperesek a tőlük ésszerűen elvárható módon minden bizonyítékot előterjesztettek, és megfelelően igazolták, hogy a néhai halála miatt jövedelem kiesés formájában milyen összegű kár érte őket. Jóhiszeműen előadták és igazolták, hogy a tragédia következtében milyen mértékű és jogcímű vagyoni előnyhöz jutottak, amelyet megfelelően levontak kártérítési igényükből. Egy olyan felkészültségű szakember és családapa, mint a néhai ..., elvesztése miatt az elsőfokú eljárásban előadott kártérítési igény a felpereseknek adekvát, ésszerű és méltányos, továbbá teljeskörű kártérítést biztosítana, amihez a felpereseknek korlátozhatatlan alanyi joga fűződik. A feltárt tényállás alapján a felperesektől a kártérítés de facto megtagadása alapjaiban kérdőjelezi meg a magyar és az olasz jog által elismert kártérítési rendszert. Amennyiben a másodfokú bíróság ezen felperesi érveket nem osztaná, és az elsőfokú ítéletet a magyar kártérítési jog alapelvei alapján helyesnek fogadná el, akkor egyértelmű, hogy jelen ügyben a felperesekre, mint károsultakra az olasz jog alkalmazása csak kedvezőbb lehetne, ezért erre az esetre kérték, hogy az ítéletábrát

- 10 -

eleget téve a jogalkotó Nmjt. 32. § /2/ bekezdésében foglalt parancsának a felperesi kártérítési igényt az olasz jog alapján ítélje meg. Arra hivatkozással, hogy az elsőfokú eljárásban a felperesek részére illetékkedvezményt, illetve költségmentességet biztosított a bíróság, a fellebbezésre illetéket nem róttak le.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte. Előadta, hogy perbeli esetre a magyar bíróság joghatósága állapítható meg. Az Nmjt. 2. §-ára figyelemmel a perbeli esetben a magyar és az olasz állam között 1980. június 17. napján aláírt idegenforgalmi együttműködésről szóló egyezmény 3. cikkének /2/

bekezdését kell felhasználni az alkalmazandó jog meghatározásánál. Ezen jogszabályi rendelkezés szerint egyértelműen a baleset helye szerinti ország, azaz Magyarország érvényes törvényei szerint kell a felperesi igényeket elbírálni. Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a felperesek igényére egységesen a magyar jogot kell alkalmazni. A magyar jogban ugyanis nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely lehetővé tenné, hogy egy adott eljárásban több állam jogának együttes alkalmazására kerüljön sor. Az elsőfokú bíróság ítélete a felperesi kereseti követelések értékelése és az annak nyomán hozott döntés tekintetében is megalapozott. Az elsőfokú bíróság széles körű bizonyítási eljárást folytatott le, és helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy a felperesek vagyoni kártérítési követelése megalapozatlan és indokolatlan, mivel olyan mértékű tőkejövedelemre, mint saját jövedelemre tettek szert, amely jelentősen meghaladja az elhunyt jövedelme alapján őket megillető részt. Helyesen foglalt állást az elsőfokú bíróság a tekintetben, hogy a felperesek járadékigénye kapcsán mindenekelőtt a tartásra való jogosultságot kell vizsgálni, azaz azt, hogy a tartás teljesítése jogi kötelezettség alapján álljon fenn. Ezzel összefüggésben a kárenyhítési kötelezettségre vonatkozó általános szabályok alapján kell vizsgálni, hogy a járadékigénnyel fellépő személy tartásra rászorulna-e, mert csak ráutaltsága mértékének megfelelően igényelhet kártérítést. A Ptk. rendelkezése szerint a járadékalap megállapításához csak a rendszeres keresetet, jövedelmet lehet figyelembe venni, ilyennek pedig a tőkejövedelem nem tekinthető. A tőkejövedelem járadékalapban való figyelembevétele azért is indokolatlan, mert a felperesek, mint örökösök a **cég 2**-ben meglévő üzletrészt tőkeként megörökölték, azaz az abból származó bevételekre szert tehetnek. A káronszerzés tilalmába ütközne az osztalékjövedelem járadékalapba történő számbavétele. A felperesek által alkalmazott tőkésítés a járadékigénnyel összefüggésben egyebekben is helytelen, a magyar jog ezt a lehetőséget ugyanis nem teszi lehetővé. Az elsőfokú bíróság a felperesek járadékigényét alaposan megvizsgálva, a jogszabályoknak és a bírói gyakorlatnak is megfelelő döntést hozott. A nem vagyoni kártérítés tekintetében előadott fellebbezési kérelem is megalapozatlan. A bírói gyakorlatnak megfelelően az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy az olasz ár- és értékviszonyok alkalmazása a nem vagyoni kártérítés összegének meghatározására nem indokolt, különös tekintettel arra, hogy magyar bíróság előtt magyar jog és joggyakorlat alkalmazása mellett kerül sor az igények elbírálására.

Az ítéletábra az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást az alábbiakkal egészíti ki:

- 11 -

Pf.III.20.136/2008/8. szám

Néhai ... halálát közlekedési bűncselekmény okozta. A baleset bekövetkezéséért való büntetőjogi felelősségét **/elkövető neve/** elkövetőnek jogerős büntető bírói ítélet megállapította.

Az I-III. rendű felperesek részben saját jogukon, részben a néhai után örökölt vagyon hasznosításából olyan mértékű jövedelemre tesznek szert, ami szükségleteiknek megfelelő életfenntartásuk biztosítását lehetővé teszi.

Az ítéletábra a tényállást már az elsőfokú eljárásban rendelkezésre álló iratok alapján egészítette ki.

A fellebbezés csekély mértékben **alapos**.

I.

A perbeli jogvita első megválaszolandó kérdése, hogy felmerül-e a nemzetközi magánjog szabályainak alkalmazása a perbeli igény elbírálása szempontjából. Minderre akkor kerülhet sor, ha külföldi elemet tartalmazó jogvitában kell állást foglalni arról, milyen joghatósági és eljárási szabályok alapján kell eljárni, valamint, hogy melyik állam jogát kell alkalmazni. A nemzetközi magánjog kollíziós szabályait a Magyar Köztársaságban a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. számú törvényerejű rendelet (Nmjt) szabályozza. Vítán felül áll, hogy nemzetközi magánjogi tényállás megvalósult, hiszen a felperesek és a károkozó személy magatartásáért helytállási kötelezettséggel tartozó biztosító társaság eltérő állampolgársága, más országban lévő lakó- illetve székhelye miatt a külföldi elem igazolható.

Az nem volt vitatott a perben, hogy magyar bíróságnak van a jogvita elbírálására joghatósága (Nmjt. 54. § /1/ bekezdés), amely az általános szabályok (általános joghatóság) szerinti eljárási jogosultságának lehetőségét megteremti. A joghatósági szabálynak azért van jelentősége, mert ha eltérés a felek álláspontjában abban van, hogy a joghatósággal rendelkező magyar bíróságnak melyik állam jogát kell alkalmazni a kártérítési követelés elbírálására, úgy a kollíziós normák kiválasztására a lex fori elve fog érvényesülni.

Előjáróban leszögezendő, hogy miután mind a Magyar Köztársaság, mind pedig az Olasz Köztársaság tagja az Európai Uniónak, így elsődlegesen a közösségi jog alkalmazhatóságának kérdésében kellett dönten. Kétségtelenül ma már van a szerződésen kívüli felelősség tekintetében irányadó közösségi szabályozás, ez azonban a perbeli esetben a visszaható hatály tilalmára, és a deliktum 1997-es bekövetkezésére figyelemmel nem alkalmazható. Községi rendelkezések alkalmazhatósága híján a lex fori elvének megfelelően a magyar nemzetközi magánjog szabályai döntenek el, hogy mi a bíróság által kötelezően alkalmazandó jog. Az ítéletábla megítélése szerint az alkalmazandó jog kérdésében való döntés a bíróság hivatalbéli kötelezettsége, így a felpereseknek csupán lehetőségük volt arra, hogy megjelöljék: álláspontjuk szerint a jogviszonyban milyen jogot kell alkalmazni,

- 12 -

alapvetően azonban ezen kötelezettség a felperesekre nem hárítható, az eljáró bíróságnak ex officio kell ebben a kérdésben előzetesen állást foglalni.

A külföldi elemet tartalmazó életviszonyok esetén a megfelelő elbírálás az adott tényállással legszorosabb, legszerveesebb kapcsolatot mutató jogrendszer alkalmazását kívánja meg. Közvetett jogi rendezés esetén a külföldi elemet tartalmazó jogviszonyok tekintetében az egymással versengő jogrendszereken kívül versengő helyzetben állhatnak egymással nemzetközi szerződések és a belső jog részét képező nemzeti kollíziós szabályok. A nemzetközi szerződésekbe foglalt egységes jog a szerződő államok megállapodása, tartalmazhat olyan nemzetközi polgári eljárásjogi szabályokat, amelyek az alkalmazandó jogot is meghatározzák.

A perbeli esetre vonatkoztatva a fentiekből következik, hogy az alperesi fellebbezésben foglaltakra figyelemmel állást kellett foglalni abban a kérdésben, hogy a Magyar Köztársaság és az Olasz Köztársaság között kötött - és jelenleg is hatályos - nemzetközi egyezményre tekintettel van-e olyan közvetlen, vagy közvetett szabályozás a nemzetközi magánjogban, ami az alkalmazandó jog kérdését egyértelműen eldönti. Erre igenlő választ lehet adni, hiszen az 1980. június 17. napján aláírt, idegenforgalmi együttműködésről szóló Egyezmény 3. cikkének /2/ bekezdése kimondja, hogy a szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy a másik fél állampolgárait a közlekedési balesetből eredő károkért a baleset helye szerinti ország érvényes törvényei szerint kártalanítják. Ez a szabályozás egyértelműen a magyar jog, mint alkalmazandó jog meghatározására utal, hiszen néhai ... balesete a Magyar Köztársaság területén következett be. A nemzetközi magánjogban alapvető szabály, hogy a lex specialis elve alapján elsődlegesen azt a kérdést kell megvizsgálni, hogy van-e a két érintett állam közötti viszonyban kétoldalú nemzetközi egyezmény. Ennek hiányában második lépcsőben a többoldalú nemzetközi egyezmény jöhet szóba, és csak mindezek hiányában érvényesülnek a nemzetközi magánjog kollíziós szabályainak alkalmazása kérdései. Így csak két- vagy többoldalú nemzetközi egyezmény hiányában kell az alkalmazandó anyagi jog meghatározására segítségül hívni a fórum jogának kollíziós szabályait.

A perbeli esetben ez azt jelenti, hogy a Magyar Köztársaság és az Olasz Köztársaság közötti kétoldalú egyezmény tekinthető az alkalmazandó jogot egyértelműen megállapító kollíziós normának, ami a magyar jogot, azon belül is elsősorban szerződésen kívüli kártérítési jog, mint anyagi jog alkalmazását teszi kötelezővé. Figyelemmel azonban arra a szerződési kitételekre, hogy a nemzetközi egyezmény „kártalanítás” fogalmat használ a balesetből eredő károkért való felelősség tekintetében a kár megtérítésének módjára, ami a magyar jogi dogmatikában nem azonosítható teljes egészében a kártérítés fogalmával, ezért az ítélőtábla eshetőlegesen vizsgálta az Nmjt. alkalmazandó jog meghatározására vonatkozó kollíziós normáinak alkalmazhatóságát is. Kétségtelen ugyanis, hogy a kártérítés és a kártalanítás jogintézménye habár rokon, részben mégis egymástól eltér. Ugyanakkor miután a kártalanítás vonatkozásában a magyar magánjogban több utaló norma is a kártérítés szabályainak alkalmazását teszi lehetővé, így végeredménye szempontjából jelentős eltérés a felmerült károk megtérítési kötelezettsége tekintetében a két jogintézmény között nincsen. Az ítélőtábla

- 13 -

Pf.III.20.136/2008/8. szám

álláspontja szerint a nemzetközi szerződés idézett cikkének teleológiai értelmezéséből is az következik, hogy a szerződő felek kollíziós normával a balesetből eredő károkért való felelősség kérdését kívánták rendezni az alkalmazandó jog meghatározására utalással, ebből a jogalkotói szándékból, célból pedig szintén arra lehet következtetni, hogy valójában a kártérítési jog vonatkozásában jelent az alkalmazandó norma tekintetében kollíziós szabályt az egyezmény rendelkezése.

Megállapítható azonban, hogy ha fentieket elvetjük és kizárólag a lex generalis szabálya alapján az Nmjt. 32. §-ának /1/ és /2/ bekezdését alkalmazzuk a felek közötti jogviszony szempontjából az alkalmazandó jog meghatározására, úgy ennek végeredménye is a

magyar jog alkalmazására mutat. Egyértelmű ugyanis, hogy a felperesek nem a kárt közvetlenül okozó személlyel szemben, hanem az érte helytállási kötelezettséggel tartozó felelősségbiztosítóval szemben érvényesítették kártérítési igényüket. Az elsőfokú eljárás során tisztázódott, hogy az olasz jog ilyen esetekben a helytállási kötelezettség tekintetében korlátozó szabályt fogalmaz meg, ugyanakkor a perbeli jogvita elbírálásakor hatályos magyar jogforrás, az 58/1991. (IV. 13.) Kormányrendelet 6. §-a összecsúszó korlátozásra tekintet nélkül állapítja meg az alperes helytállási kötelezettségét. Mindebből következően a *lex causae* szabálya (Nmjt. 32. § /1/ bekezdés), továbbá utaló szabály folytán a károsultakra kedvezőbb jog választása esetén is (Nmjt. 32. § /2/ bekezdés) a magyar kártérítési anyagi jogot kell alkalmazni az alperes helytállási kötelezettségének meghatározására. Alapítván a felperesi fellebbezés azon hivatkozása, hogy a konkrét bírói döntés vonatkozásában kell abban a kérdésben állást foglalni, hogy a károsultakra nézve melyik állam joga kedvezőbb, azaz a jogszabályi rendelkezés nem a kedvezőbb tartalmú bírói döntést jelöli meg az alkalmazandó jog kiválasztása alapjaként, hanem kifejezetten annak az államnak a jogát határozza meg, amely a károsultakra kedvezőbb. Ha elfogadjuk, hogy a felperesek, mint hátramaradott hozzátartozók kára Olaszországban következett be, úgy ez esetben is a számukra kedvezőbb, és felelősségkorlátozó szabályt nem tartalmazó magyar jogot kell az alkalmazandó jog szempontjából figyelembe venni. Mindezen okfejtésekre tekintettel nem állapítható meg, hogy az elsőfokú bíróság jogszabálysértéssel döntött az alkalmazandó jog kérdésében, és habár az ítélet indokolásában ezen problematika jogszabályi alapjára nem tért ki, az ítélet indokolásából kitűnik, hogy a magyar jog alkalmazását tartotta irányadónak, így indokolási kötelezettségének megsértése sem állapítható meg, mert jogi álláspontja az alkalmazandó jog tekintetében kitűnik az ítéletből.

Az ítélet nem látott lehetőséget arra sem, hogy a felperesek által érvényesített vagyoni és nem vagyoni kártérítési igény tekintetében külön-külön határozza meg az alkalmazandó jogot. A 34/1992. (VI. 1.) AB számú határozat indokolásában utal arra, hogy a polgári jog, mint a polgárok autonómiájának elsődleges jogága, túlmegy a tiszta vagyoni viszonyok szabályozásán, és a vagyoni jogokkal egy sorban védelem alá helyezi a személyhez fűződő jogokat is. Ezen megállapításból következően az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy a károsult szempontjából a kártérítési

rendszert egységesen kell kezelni. Ezen alkotmánybírósági értelmezéssel áll összhangban az 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 355. §-ának /4/ bekezdése, amely az egységes kártérítés elvén áll, hisz kimondja, hogy kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállt értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges. Mindebből következően a magyar kártérítési jog - hasonlóan a legtöbb európai kártérítési joghoz - az egyes kárelemek vonatkozásában önálló felelősségi rendszert nem állít fel, a kártérítési jogot egységesen kezeli, és ezen belül van lehetőség vagyoni és nem vagyoni típusú károk megtérítését követelni. Ebből a dogmatikai megállapításból következően nyilvánvalóan a perbeli jogvita elbírálásánál is csak egységes jogalkalmazásra kerülhet sor, arra nincs lehetőség, hogy a felperesek egyik igényére, nevezetesen a vagyoni kártérítési követelésre egy állam, míg másik, nem vagyoni kártérítési igényük megtérítésére egy másik állam joga kerüljön alkalmazásra.

II.

A polgári jogi kártérítési felelősség egyik célja, hogy vagyoni károkozás esetén a károsultat olyan helyzetbe hozza, mintha a kár be sem következett volna. Az eredeti állapot helyreállíthatóságának kizártsága esetén a pénzbeli kártérítés a reparáció módja (Ptk. 355. § /1/ és /2/ bekezdés). Vagyoni káron értünk általában minden olyan hátrányt, amely valamely esemény folytán vagyonában éri a károsultat. A Ptk. 355. § /4/ bekezdése három vagyoni típusú és egy nem vagyoni típusú kár-fajtát ismer: a beállott értékcsökkenést, tényleges kárt (damnum emergens), az elmaradt vagyoni előnyt, vagy más néven elmaradt hasznót (lucrum cessans), a hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges kárpótlást vagy költséget és a nem vagyoni kárt. A Ptk. 355. § /3/ bekezdése értelmében kártérítésként járadékot is meg lehet állapítani, különösen olyan esetekben, amikor a károsultat folyamatosan ismétlődő károsodás éri. A felperesek által érvényesített vagyoni kártérítési igény vonatkozásában a peres felek eltérő álláspontja miatt szükséges volt abban a kérdésben állást foglalni, hogy a felperesi igény valójában melyik kárelem körébe esik. A hivatkozott jogszabályi rendelkezések azonban erre a kérdésre önmagukban nem adnak választ, azokat szükséges együtt értelmezni a Ptk. 358. § /1/ bekezdésével. Az ily módon együtto olvasott törvényi rendelkezésekből megállapítható, hogy ha balesetben elhunyt személy hátramaradott hozzátartozói érvényesítenek a néhai „elmaradt jövedelmére” hivatkozással járadékigényt, úgy ez önálló, csak a hozzátartozók által érvényesíthető kár-fajta, tartáspótló járadékigény érvényesítését jelenti. Helytállóan minősítette tehát az elsőfokú bíróság a felperesek által érvényesített igényt, és ezt a helyes minősítést nem befolyásolja az sem, hogy a felperesek azért érvényesítettek látszólag egyösszegű kártérítési igényt, mert valójában ez járadékigényük jövőre nézve indexált és tőkésített összegének „megváltására” előadott kérelem volt. Alaptalan a fellebbezés arra történő hivatkozása, hogy a felperesek által érvényesített vagyoni kárigényt dogmatikailag az elmaradt vagyoni előny fogalmával kellene azonosítani. A fentebb részletezettek szerint az igény valóban a károsodásból kifolyó elmaradt jövedelemmel áll összefüggésben, azonban a jogalkotó különbséget tesz, amikor a személyében

- 15 -

Pf.III.20.136/2008/8. szám

károsult személy kártérítési igényét, illetőleg a baleset következtében meghalt személy által eltartottak járadékigényét szabályozza. Ez utóbbi a kár elemek között egy önálló fajta, amelyet csak balesetben elhunyt személyek hozzátartozói jogosultak érvényesíteni, és ahogyan arra az elsőfokú bíróság is helyesen rámutatott ezen igény nem azonos az elmaradt haszon, vagy elmaradt vagyoni előny iránti, fizikálisan a káresemény folytán direkt módon károsult személy vagyoni, elmaradt jövedelem iránti kártérítési igényével.

Alaptalanul hivatkozik a felperesi fellebbezés arra is, hogy a tartáspótló járadékra a hozzátartozók attól függetlenül tarthatnak igényt, hogy arra rászorulnak-e vagy sem. Tételes jogi szabályokból következik, hogy az eltartottak olyan összegű tartáspótló járadékot igényelhetnek, amely szükségleteiknek - a tényleges, illetőleg az elvárhatóan elérhető keresetüket (jövedelmüket) is figyelembe véve - a baleset előtti életszínvonalon való kielégítését biztosítja (Ptk. 358. § /1/ bekezdés). Miután a jogszabály csupán a

meghalt személy által eltartottakról tesz említést, így értelmezendő, hogy kik sorolhatók a járadékra jogosult eltartottak közé. A jogi kötelezettség nélküli tartás kívül esik a vizsgálódásunk körén, a baleset bekövetkeztében meghalt személy által eltartott a károkozótól csak akkor igényelhet tartást pótló járadékot, ha a baleset előtt a tartás teljesítése jogi kötelezettség alapján történt. A jogszabály szövegének kontextuális és szó szerinti értelmezéséből is az következik, hogy a baleset következtében meghalt személy által eltartottak járadékigényének elbírálásánál is érvényesülnie kell a kárenyhítési kötelezettségre vonatkozó általános szabályoknak, vagyis az igénnyel fellépő személy csak ráutaltsága mértékének megfelelően igényelhet járadékot (a Polgári törvénykönyv magyarázata I. kötet, KJK Kiadó Budapest 2004., 1374. oldal). Annak a kérdésnek a megítélésénél, hogy a néhai halála folytán van-e olyan hozzátartozó, aki a néhait jogilag terhelő tartási kötelezettség elvesztése folytán tartáspótló járadékigényt érvényesíthet, a rokонтartás szabályait tartalmazó 1952. évi IV. törvény (Csjt.) szabályait kell alkalmazni. Rokonaival szemben az jogosult tartásra, aki magát eltartani nem tudja, és akinek tartásra kötelezhető házastársa sincsen (Csjt. 60. § /1/ bekezdés). A jogszabály tehát a tartásra való jogosultság egyik feltételéül az önmaga eltartására való képtelenség feltételét, azaz a rászorultságot szabja. A Ptk. 358. § /1/ bekezdését tehát csak a Csjt. rokонтartásra vonatkozó szabályaival együtt lehet értelmezni, ebből pedig csak azok a következtetések vonhatók le, amire az elsőfokú bíróság is jutott. Tartáspótló járadék igény érvényesítése esetén tehát törvényi kötelezettség vizsgálni, hogy az igény érvényesítőjének rászorultsága megállapítható-e. A jogosult rászorultságát megalapozhatja az életkora. Így kijelenthető, hogy a kiskorú gyermek életkoránál fogva rászorult a tartásra. A Csjt. 69/A. § /1/ bekezdése szerint a szülő a saját szükséges tartásának rovására is köteles kiskorú gyermekét eltartani, ez a szabály csak akkor nem irányadó, ha a gyermek tartása vagyonának jövedelméből kitelik, vagy a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenesági rokona van. Tartásra a munkaképes nagykorú gyermek is jogosult szükséges tanulmányai folytatása érdekében. A tartásra való jogosultság sorrendjét a magyar jog úgy határozza meg, hogy elsődlegesen a gyermek, majd a házastárs tartása következik, ezt követi valamennyi egyéb tartásra jogosult igénye.

- 16 -

Megállapítható ugyanakkor - ahogyan arra az elsőfokú bíróság is utalt -, hogy az olasz Ptk. vonatkozó rendelkezései sem tartalmaznak lényegileg eltérő szabályozást a rokонтartás tekintetében, így ha a kártérítési igényekre is kiterjesztően értelmezzük az Nmjt. 47. §-át, és a tartáspótló járadékigény vonatkozásában a jogosultak személyes joga, azaz az olasz jog szerint döntünk a tartáspótló járadék feltételeinek fennállásáról, hasonló eredményre jutunk, mint a magyar szabályozás alapján. Az olasz jog szerint is tartásdíjat csak az a személy kérhet, akinek szüksége van rá és nincs abban a helyzetben, hogy saját tartásáról gondoskodjon. A tartásdíjat a tartást kérő személyes szükségletei és a tartásdíj fizetésére kötelezett személy anyagi körülményei szerint kell megítélni. Nem haladhatja meg a tartást kérő személy létfenntartásához szükséges összeget, ennek során azonban figyelembe kell venni a társadalmi helyzetét. Különbség csupán a tartásra való sorrend meghatározásában van a két jog között, amíg ugyanis a magyar jogban a gyermekek tartása az elsődleges kötelezettség, addig az olasz jog első helyen a házastárs tartási kötelezettségét említi.

A főszabály szerint igénybe vehető magyar jog (és hasonlóan az eshetőlegesen alkalmazható személyes jog) szabályai szerint a tartáspótló járadékigény megítélésénél

csak jogi kötelezettség alapján fennálló tartási kötelezettség jöhet szóba a tartáspótló járadék meghatározásánál, és az is csak a konjunktív jogszabályi feltételek fennállása esetén. Alapítvánnyal hivatkoznak a felperesek arra, hogy az elsőfokú bíróság anakronisztikus, tételes szabállyal nem lefedett, és csupán korábban, 1978-ig hatályban volt korszerűtlen szabályozás alapján utasította el tartáspótló járadék iránti igényüket. A fentebb részletezettek közül következik ugyanis, hogy habár nem szó szerinti értelemben használja a jogalkotó a rászorultság kifejezést, valójában akár a magyar Csjt., akár az olasz jog tartásra vonatkozó kötelezettséget előíró rendelkezéseit vesszük alapul, a tartást kérő személy létfenntartásához szükséges összegre, illetve önmagának eltartására való képtelensége miatt tarthat igényt rendszeres tartásra. Döntő jelentősége van annak, hogy néhai ... halálát követően az I-III. rendű felperesek jelentős vagyont, vagyoni értékű jogot örökölték, amelyből olyan rendszeres saját jövedelemre tettek szert, amely alaptalanná teszi tartáspótló járadék iránti igényüket. Helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság arra, hogy a hozzátartozók részére megítélhető tartáspótló járadék célja az, hogy ha a tartásra kötelezett elhunyt, úgy a kárért felelős személy havi rendszeres járadékösszeg megfizetésével abba a helyzetbe hozza a károsultakat, hogy létfenntartásukról, szükségleteik kielégítéséről tudjanak gondoskodni. Ez a jogintézmény azonban - a fentebb kifejtettek szerint - nem azonos a Ptk. 355. § /1/ bekezdésében írt elmaradt vagyoni előny megtérítésével, így ha az I-III. rendű felperesek vonatkozásában megállapítható, hogy olyan saját jövedelemmel, vagyonnal, vagyoni értékű joggal rendelkeznek, amelyből rendszeres bevételre tudnak szert tenni, illetve létfenntartásuk költségei kitelnek saját jövedelmükből, illetve vagyonukból, a tartásra kötelezett halála folytán tartáspótló járadék címén igényérvényesítésre nem jogosultak.

A fentebb kifejtettek közül következően a törvényen alapuló tartásra való igény konjunktív előfeltételeinek hiányában a tartáspótló járadékigény nem lehet megalapozott, ezért nyilvánvalóan indokolatlan és szükségtelen lett volna abban a

- 17 -

Pf.III.20.136/2008/8. szám

körben további bizonyítást lefolytatni, hogy a néhainak mennyi volt a balesetet megelőzően elért és igazolható átlagjövedelme, valamint szükségtelen lett volna abban a körben további bizonyítást lefolytatni, hogy az osztalékjövedelem rendszeres bevételnek tekinthető-e vagy sem. Amennyiben ugyanis a tartáspótló járadék folyósításának egyik jogszabályi előfeltétele hiányzik, úgy nyilvánvalóan szükségtelen a tényállás ez irányú tovább pontosítása, és ennek érdekében további bizonyítás lefolytatása. Minderre tekintettel súlytalanná váltak a fellebbezés szabad bizonyítás elvére, bizonyítékok ésszerűtlen mérlegelésére vonatkozó állításai, melyek a tőkejövedelemmel kapcsolatos elsőfokú ítéleti megállapításokra vonatkoztak. Amennyiben ugyanis a felperesek tartáspótló járadékra való jogosultsága saját jövedelmük, illetve hasznát hajtó vagyonuk folytán nem áll fenn, úgy a tényállásnak nem szükségképpen eleme a néhai jövedelmének nagyságrendje meghatározása. Megjegyzi azonban az ítélőtábla, hogy amennyiben a tartáspótló járadék iránti igény alapossága esetén szükség lenne vizsgálni a néhai elhunyt balesetet megelőző rendszeres jövedelmét, úgy ebbe a körbe a társasági tőkevagyon hozamából származó jövedelmeket, így osztalékot, vagy egyéb más formában fizetett tőkejövedelmeket figyelembe venni több okból sem lehetne. Részben azért, mert ez nem személyhez kötődő bérjellegű juttatás, annak kifizetéséről a társaság tagjai, a társaság

eredményeinek függvényében dönthetnek, és jelentős társasági nyereség esetén sem szükségképpen kerül sor ennek tagok közötti felosztására, mert a társaság gazdasági céljainak elérése érdekében dönthet a nyereség tartalékalapba helyezésétől, vagy abból társasági fejlesztésekről. Döntő jelentősége van annak az alperes által hivatkozott körülménynek is, hogy egy társaságban meglévő részesedés olyan vagyoni értékű jog, amely öröklhető, így személyes jövedelemként való figyelembevételére azért sincs lehetőség, mert annak öröklése esetén ugyanezt a lehetséges hasznot termeli a jogutódok számára is. Annak a körülménynek sincs döntő jelentősége, hogy azörökölt cégvagyon működtetése nagymértékben személyesen a néhai tevékenységéhez kapcsolódott, ugyanis a Ptk. 340. §-ának /1/ bekezdése a balesetben elhunyt személy hozzátartozói vonatkozásában is kárenyhítési kötelezettséget ír elő, ami esetünkben a felperesekre nézve egy olyan kötelezettséget hárít, hogy ha örökölnék olyan vagyont, vagyoni értékű jogot, ami lehetőséget teremt megélhetésük biztosítására, úgy ha annak működtetése helyett - bármely okból - mégis az ilyen vagyoni értékesítése mellett döntenek, úgy az abból származó bevételt, mint tőkét annak felélése helyett indokolt ugyanilyen, vagy hasonló célra fordítani (BH 1996/531. számú eseti döntés).

A felperesi tartáspótló járadékigény jogalapjának törvényi előfeltételei fennállása híján nincs jelentősége annak a körülménynek sem, hogy a II. és III. rendű felperesek tekintetében a megszakítás nélküli szükséges tanulmányok folytatása érdekében meddig lenne folyósítható tartáspótló járadék, és annak a körülménynek sincs perdöntő relevanciája, hogy a járadékigények egy része elévült, ugyanakkor amennyiben a II-III. rendű felperesek tartáspótló járadékra való igényének jogalapja megállapítható is lenne, úgy az ítélet tábla mindenben osztja az elsőfokú bíróság ítéletének ezen jogi kérdés megítélésében kifejtett teljes érvrendszerét. Így az

- 18 -

elsőfokú ítéletben írtaknak megfelelően járadékigényük egy része elévült, és elévülés hiányában is annak meghatározásánál figyelemmel kellene lenni az alperes által a perindítást megelőzően önkéntesen már teljesített összegekre. A fellebbezés tükrében az ítélet tábla rámutat arra, hogy amennyiben az elévülés kérdését érdemben kellene vizsgálni, úgy a Ptk. 280. § /3/ bekezdése speciális szabályát a felperesi járadékigény vonatkozásában feltétlenül érvényesíteni kellene. Arra helyesen utalt a felperesi fellebbezés, hogy néhai ... halálát olyan közlekedési baleset okozta, amely tekintetében bűncselekmény megvalósulását, az elkövető büntetőjogi felelősségének megállapítását büntetőbíróság megtette. Így a felperesi igényérvényesítés alapja bűncselekménnyel okozati összefüggésben felmerült kár. Az ilyen kártérítési igények érvényesítésének általános elévülési szabálya a büntethetőség felső határához igazodik, ezen időtartam alatt nem évülnek el a kártérítési követelések. Ez a szabály azonban csak a lex generalis, ugyanakkor járadékigények vonatkozásában a Ptk. 280. § /3/ bekezdése lex specialisnak minősül, így a havi rendszerességgel visszatérő járadékigény tekintetében az igényérvényesítés legfeljebb hat hónapra visszamenőleg lehetséges. Így amennyiben érdemben kellene vizsgálni a felperesi járadékigény kezdődőpontját, úgy az elsőfokú ítéletben írtak miatt a felperesi követelések egy része a járadékigény tekintetében elévült lenne. A járadékigénnyel összefüggésben megjegyzi továbbá az ítélet tábla azt is, hogy a felperesek által érvényesített jövőre nézve indexált és tőkésített követelés érvényesítésére a magyar jog lehetőséget egyebekben sem teremt, így a járadékigény részbeni alapossága esetén sem kerülhetett volna sor az alperes egyösszegű „megváltásban”

fizetendő marasztalására. Természetesen olyan esetekben, ha a kár okozója, vagy az azért helytállási kötelezettséggel tartozó biztosító társaság egy alapos járadékigény vonatkozásában megállapodik annak jövőben esedékes részletei megváltásáról, úgy a diszpozitivitás elve miatt erre megegyezéssel lehetőség nyílik, azonban a tételes jog a járadékigények vonatkozásában ilyen törvényi lehetőséget nem tesz lehetővé, hiszen a járadék folyósításának célja, hogy az arra rászoruló személyt rendszeres időközönként juttassa a szükségletei ellátásához igazodó mértékű összeghez.

III.

A Ptk. 355. §-ának /1/ és /4/ bekezdése figyelembevételével nem vagyoni kártérítés címén azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, ami a károsultat ért nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges. Az alperes már a perindítást megelőzően elismerte a felperesek nem vagyoni kártérítési igényének jogalapját, így ebben a körben a perbeli elismerő nyilatkozatára is figyelemmel további bizonyítás lefolytatására nem volt szükség (1952. évi III. törvény Pp. 163. § /2/ bekezdés), és a jogelismerés miatt e körben a Pp. 221. § /2/ bekezdés alapján a bíróságnak ítéletét is csak röviden, az elismerés tényére utalással kellett indokolnia. Vita a felek között a nem vagyoni kártérítés összegszerűsége tekintetében állt fenn. Arra helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság, hogy a közeli hozzátartozó halála miatti veszteség mértéke nem a hátramaradott családtagok vagyoni, jövedelmi viszonyaitól, személyes, egzisztenciális körülményeitől függ, ugyanakkor bizonyos értelemben a kár bekövetkezésének helye szerinti ár- és értékviszonyok

- 19 -

Pf.III.20.136/2008/8. szám

figyelembevételére a nem vagyoni kárpótlás összegének meghatározásánál szükség van. Amennyiben ugyanis a felperesek személyiségi joga, a teljes családban élés nevesített joga és egyéb nem nevesített, de sérült személyiségi jogai kompenzálására kell szolgálgjon a nem vagyoni kártérítés, úgy nyilvánvalóan a nem vagyoni hátrány bekövetkezésének helyén kell a felmerült hátrányok kompenzálására alkalmasnak lennie a fizetendő kárpótlásnak. Az elsőfokú bíróság helyesen mérlegelte a jogsértés súlyát, annak tartósságát, és múltó következményekkel nem járó voltát, valamint a felperesek személyi körülményeit, az I. rendű felperes pszichoterápiás kezelésének szükségességét is. Az ítéletálla álláspontja szerint ezen mérlegelési szempontokhoz járul a fentebb hivatkozott elv, mely szerint a felperesek által elszenvedett hátrány bekövetkezésének helyére figyelemmel az immateriális kártérítés összegének meghatározásánál a hátrány helybeli kiküszöböléséhez szükséges tényezőket is értékelni kell. Mindezen túlmenően az ítéletálla mérlegelte, hogy néhai ... halála már 1997-ben, azaz közel 11 éve bekövetkezett. Tekintettel arra, hogy a felpereseket ért hátrányok bekövetkezése és a jogerős döntés meghozatala között nagyon hosszú idő telt el, az ítéletálla az ítélethozatalkori érték- és árviszonyok figyelembevételével döntött a felpereseket ért hátrány megfelelő kiküszöböléséhez szükséges nem vagyoni kártérítés összegéről. Az I. rendű felperesnek járó nem vagyoni kártérítés közel 7 és fél millió forintnak megfelelő euró összeggel, a II. és III. rendű felpereseknek megítélt nem vagyoni kártérítés összege pedig megközelítőleg 5.000.000 Ft-nak megfelelő euró összegnek feleltethető meg. Ezért a Pp. 253. § /2/

bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét - annak nem fellebbezett részét nem érintve - részben megváltoztatta, és az alperes által már a perindítást megelőzően teljesített nem vagyoni kártérítési összegek beszámítása mellett az I. és II. rendű felperesek javára további nem vagyoni kártérítési összeg megfizetésére kötelezte az alperest, míg a III. rendű felperes tekintetében az elsőfokú bíróság által megítélt kártérítési összeget felemelte. Az ítélet tábla a másodfokú tárgyalás berekesztésének napján irányadó Magyar Nemzeti Bank Ft/euró árfolyamát vette figyelembe, így az elszámolás alapjául 238,18 Ft/euró árfolyamot használt. Figyelemmel azonban arra, hogy a jelenlegi ár- és értékviszonyok mellett került sor a nem vagyoni kártérítés összegének meghatározására, a felpereseknek megítélt kártérítés összege után az ítélet tábla a késedelmi kamatfizetési kötelezettséget mellőzte (EBH 1999/17., BH 1996/35. számú eseti döntések).

IV.

A felperesi fellebbezés támadta az elsőfokú ítélet le nem rótt eljárási illeték viselésére vonatkozó rendelkezéseit is. Az ítélet tábla az olasz közrendre való hivatkozás és a 44/2001. Tanácsi (közösségi) rendeletbe ütközés miatt az ítélet végrehajthatatlanságáról tett fellebbezési állításokat visszautasítja, ugyanis az Európai Unióban az egyes tagállamok bíróságai által hozott határozatok elismerése és végrehajtása tekintetében a kölcsönös bizalom és kölcsönös elismerés elve érvényesül. Ez alól a szabály alól valóban kivételt jelent - nagyon szigorú előfeltételek bekövetkezése esetén - a közrend sérelme, azonban esetünkben az

- 20 -

olasz közrendet egy magyar bíróság illetékviseléssel kapcsolatos rendelkezése semmiképpen sem sérthette volna, ahogyan nem jelentené az olasz közrend sérelmét, illetve a 44/2001-es Tanácsi rendelet megsértését az sem, hogy a felperesi szubjektív fellebbezési tényállítások szerint számukra az elsőfokú ítélet anakronisztikus, elfogadhatatlan és a felperesek korlátozhatatlan kártérítési alanyi jogát sérti. Ezen tényállításokkal kapcsolatosan az ítélet tábla csupán azt kívánja megjegyezni, hogy vannak elidegeníthetetlen és jog által mindenek fölött védett alanyi jogosultságok, ebbe a körbe azonban nem tartozik a felperesek által nagyobb részben alaptalanul érvényesített kártérítési jogosultság. Aki kárt szenved, kárát meg kell téríteni, ez a polgári jog egy fontos alapelve, a kártérítés összecszerűsége vonatkozásában azonban korlátozhatatlan alanyi jogot a felperesi kereseti kérelem semmiképpen sem teremt. Ezen fellebbezési hivatkozás miatt tehát az elsőfokú ítélet illeték viselésre vonatkozó rendelkezéseinek megváltoztatására nem kerülhetett sor.

Ugyanakkor miután a le nem rótt eljárási illeték viselése körében a Pp. 253. § /3/ bekezdése alapján a másodfokú bíróságnak a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül van határozathozatali és szükség esetén elsőfokú ítéleti rendelkezéseket felülbíráló határozathozatali kötelezettsége, tényyszerűen az alábbiakat kívánja rögzíteni:

A felperesek az eljárás kezdeményezésekor személyes költségmentességet nem kértek, így nyilvánvalóan téves az a fellebbezési állítás, hogy a bíróság számukra költségmentességet biztosított, illetve a felperesi megnevezés szerint „illetékkedvezményt”. Az eljárás kezdeményezésekor a felpereseknek eljárási illetéket leróniuk valóban nem kellett, ennek azonban oka nem a részükre biztosított személyes

költségmentesség volt, hanem az, hogy a 6/1986. (VI. 26.) IM számú rendelet (Kmr.) elsőfokú eljárás kezdeményezésekor hatályos - és jelen ügyre értelmezéssel alkalmazható - 3. § h./ pontja a bűncselekménnyel a személy életében okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítésére tárgyi költségmentességet biztosított. A Kmr. 2008. január 1., illetve 2008. március 1. napjától kezdődően lényegesen módosult, a Pp. költségmentességre vonatkozó szabályainak reformjával együtt, ugyanakkor miután a 6/2008. (III. 1.) IRM rendelet 5. §-a szerinti módosításokat csak a rendelet hatályba lépését követően indult eljárásokra lehet alkalmazni, így esetünkben még a korábbi, és felperesekre nézve kedvezőbb szabályok érvényesülnek. Mindez azt jelenti, hogy az ügy tárgya miatt biztosított tárgyi költségmentesség folytán a felperesek a Pp. 84. § /1/ bekezdése és a 6/1986. (VI. 26.) IM számú rendelet 13. § /1/ bekezdése alapján a le nem rótt eljárási illeték viselésére nem kötelezhetők, pervesztességükhöz igazodóan a le nem rótt eljárási illetéket az államnak kell viselni (Kmr. 14. §).

Tévesen rendelkezett tehát az elsőfokú bíróság a le nem rótt eljárási illeték viseléséről, több okból is. A Pp. 81. § /1/ bekezdése szerint részleges pernyertesség esetében a bíróságnak a pervesztesség pernyertesség arányában kell a perköltségekről döntenie. A Kmr. 15. § /1/ és /3/ bekezdése a le nem rótt eljárási illeték viselése körében is kimondja, hogy a bíróságnak a pervesztességi-pernyertességi arányok alapján kell arról határoznia. A felperesek teljes egészében nem lettek pervesztések, így legalább kisebb részben az alperest mindenképpen kötelezni kellett volna le nem rótt eljárási illeték viselésére. Megállapítható továbbá, hogy az

- 21 -

Pf.III.20.136/2008/8. szám

elsőfokú bíróság tévesen határozta meg a le nem rótt eljárási illeték összegét is, hiszen az I-III. rendű felperesek nem szükségképpen pertársak, igényeiket külön-külön perben is jogosultak lettek volna érvényesíteni. A Pp. 51. § b./ pontja alapján így az egyszerű pertársaságra figyelemmel valamennyi felperesi kereseti kérelem olyan önálló követelésnek minősül, ami az 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 39. § /1/ bekezdése és 42. § /1/ bekezdés a./ pontja szerinti illetékfizetési kötelezettséget vonja maga után. Mindez azt jelenti, hogy a három felperes külön-külön lett volna köteles az általa érvényesített nagy összegű követelésre figyelemmel 900.000 Ft összegű eljárási illeték lerovására, azonban a fentebb hivatkozott Kmr. korábban hatályos 3. § /1/ bekezdés h./ pontjára, az ügy tárgyánál fogva a felpereseket megillető tárgyi költségmentességre figyelemmel illetéket leróniuk nem kellett. Az elsőfokú bíróságnak viszont valamennyi felmerült le nem rótt eljárási illeték viseléséről kötelessége volt döntenie az elsőfokú eljárást befejező határozatában, így helyesen háromszor 900.000 Ft eljárási illeték viseléséről kellett volna döntést hoznia.

A fentieket észlelve az ítéletábra a Pp. 253. § /3/ bekezdésére figyelemmel - a fellebbezési jog korlátaira tekintet nélkül - az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, a felpereseket le nem rótt eljárási illeték viselésére kötelező ítéleti rendelkezéseket mellőzte, és kötelezte az alperest a másodfokú bíróság által részben megváltoztatott elsőfokú ítéleti rendelkezésekre figyelemmel megváltozott pervesztességi-pernyertességi arányokra tekintettel pervesztességéhez igazodó mértékű le nem rótt eljárási illeték viselésére (Itv. 74. § /3/ bekezdés, Kmr. 13. § /2/ bekezdés, 15. § /1/ és /3/ bekezdés), míg kimondta,

hogy a felperesek pervesztességéhez igazodó le nem rótt eljárási illeték viselésére a Magyar Állam köteles (Itv. 74. § /3/ bekezdés, Kmr. 13. § /1/ bekezdés, 14. §).

A felperesi fellebbezés érintette az alperes javára megítélt elsőfokú perköltség összegét is. Etekintetben az ítélet tábla utal a 32/2003. (VIII. 22.) IM számú rendelet 3. § /2/ bekezdés a./, b./ és c./ pontjaiban foglalt szabályra. Amennyiben a felperesek által érvényesített követelés pertárgyértéke a 100.000.000 Ft-ot meghaladja, úgy az ügyvéd munkadíjának a pervesztes felet terhelő összege a 100.000.000 Ft feletti összeg 1 %-a, de legalább - nettó - 1.000.000 Ft (amihez a 100.000.000 Ft alatti pertárgyértékű követelés munkadíját és az ÁFA-t is még hozzá kell számítani). Az I. rendű felperes eredetileg 1.927.215 euró, a II. rendű felperes 1.384.810 euró és a III. rendű felperes 1.710.253 euró kártérítési követelést érvényesített az alperessel szemben. Még az ítélethozatalkori forint euró árfolyam figyelembevételével is ez mindhárom felperes vonatkozásában 100.000.000 Ft feletti pertárgyértékű követelés érvényesítését jelenti. Kétségtelenül az eljárás során a felperesek kereseti kérelmüket leszállították, azonban az Itv. 41. § /2/ bekezdése szerint az eljárás tárgya értékének a felek által történő leszállítása, vagy annak utóbb alacsonyabb összegben történő megállapítása esetén az illetékalap mérséklésének nincs helye. Így a felperesek pervesztességét is az általuk eredetileg érvényesített kereseti kérelemrész és az alperesi marasztalás másodfokú bíróság által meghatározott összegének arányára figyelemmel kellett meghatározni. Erre tekintettel az I. rendű

- 22 -

felperes mindössze 1,3 %-ban, a II. és III. rendű felperesek pedig 1,2-1,2 %-ban tekinthetők pernyertesnek. Túlnyomó részben tehát pervesztesek lettek, így az alperes hivatkozott rendelet szerinti ügyvédi munkadíjának túlnyomó része megtérítésére váltak kötelezetté a Pp. 81. § /1/ bekezdése szerint. Alperesi fellebbezés híján az elsőfokon megítélt perköltségek felemelésére lehetőség nem volt, holott megállapítható, hogy az egyik felperes tekintetében még a rendeletben meghatározott minimum értéket sem éri el az alperesnek megítélt elsőfokú perköltség összege, ugyanakkor a felperesi hivatkozás alapján az elsőfokon megítélt ügyvédi munkadíjból álló perköltség leszállítására semmiképpen sem volt lehetőség. A hivatkozott rendelet 3. § /6/ bekezdése indokolt esetben lehetővé teszi az ügyvédi munkadíj 2. § a./-c./ pontjaiban meghatározott mértékének legfeljebb 50 %-kal való csökkentését, ekkor azonban a bíróságnak az eltérést indokolni szükséges határozatában. Az ítélet tábla álláspontja szerint a perbeli esetben ilyen indokok nem vetődtek fel, ugyanis megállapítható, hogy az alperes jogi képviselője minden tárgyaláson részt vett, érdemben nyilatkozott, és a tárgyalások előkészítése során valamennyi szükséges nyilatkozatát megtette. Az általa kifejtett munkával így a rendelet szerinti megállapítható mértékű ügyvédi munkadíj állt volna arányban, amelynek összegét az elsőfokú bíróság által megítélt perköltség összege el sem éri, ezért a felperesi fellebbezésben hivatkozott okból a perköltségek leszállítására nem kerülhetett sor.

A felperesek a másodfokú eljárásban is túlnyomó részben pervesztesek lettek, a másodfokú eljárás - elsőfokú eljárástól eltérő - pertárgyértékére figyelemmel az I. rendű felperes 2,4 %-ban, a II. rendű felperes 3,4 %-ban, a III. rendű felperes pedig 2,1 %-ban tekinthető pernyertesnek, ezt meghaladó mértékben pervesztesek. Az ítélet tábla ezen pervesztességi-pernyertességi arányok figyelembevételével döntött a másodfokú eljárásban felmerült le nem rótt eljárási illetékek viseléséről, az Itv. 74. § /3/ bekezdésére figyelemmel a Kmr. 13. § /1/ és /2/ bekezdése, 14. §-a, valamint 15. § /1/ és /3/ bekezdése

alapján. A túlnyomórészt pervesztes felpereseket kötelezte az alperes jogi képviseletével kapcsolatosan a másodfokú eljárás során felmerült, és az ítéletábra által a 32/2003. (VIII. 22.) IM számú rendelet 3. § /2/ bekezdés c./ pontja, /5/ és /6/ bekezdése, valamint 4/A. § /1/ bekezdése alapján megállapított 500.000-500.000 Ft + 20-20 % ÁFA mértékű, azaz felperesenként 600.000-600.000 Ft összegű másodfokú perköltség megfizetésére (Pp. 81. § /1/ bekezdés). A másodfokú perköltség összegének meghatározásánál figyelemmel volt arra, hogy az alperes írásban fellebbezési ellenkérelmet terjesztett elő, valamint egy fellebbezési tárgyaláson részt vett. Az így kifejtett munkájával és megjelenésével arányban álló díjat a másodfokú bíróság a rendelkező részben írtak szerint találta arányosnak.

Szeged, 2008. július 1. napján

Dr. Kissné dr. Koch Ágnes sk.	Dr. Simonné dr. Gombos Katalin sk.	Dr. Kiss Gabriella sk.
a tanács elnöke	előadó bíró	táblabíró